

В.Ф. Нестерович

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ
ПОНЯТТЯ "ЛОБІЮВАННЯ"

Феномен лобіювання досить стрімко увійшов до національної політико-правової системи та був узятий владними інституціями на озброєння при розбудові демократичних механізмів урядування в Україні. Свідченням цьому є подання до Верховної Ради України у різні роки трьох законопроектів про лобіювання й розроблення наразі спеціально створеною робочою групою Міністерства юстиції України нового проекту Закону України "Про лобіювання". Утім фрагментарне дослідження вітчизняною науково-експертною громадськістю проблематики лобіювання та її спотворене висвітлення засобами масової інформації суттєво деформували розуміння справжньої сутності лобіювання як легітимної форми впливу зацікавлених осіб на органи влади з метою закріплення власних інтересів у правових актах, що приймаються¹.

Тому метою цієї статті є висвітлення основних підходів до визначення поняття "лобіювання" для його теоретико-правової ідентифікації.

Початок становлення лобіювання як поняття, західна наукова традиція відносить до XVI століття коли у лексичі з'явилося слово "lobby"². Протягом наступних трьох століть під лобі почали розуміти вестибюль, хол, фойє, кімната для відпочинку у готелі, майданчик для прогулянок, широкі прохідні коридори³. З першої половини XIX століття цей термін набуває нових конотаційних значень та починає кореспондуватися із суб'єктами, які намагаються вплинути на представників влади під час прийняття правових актів, а також з самим впливом на представників влади⁴.

У 1862 році на основі лексеми "лобі" виникає поняття "лобіювання" (lobbying). Зокрема, 6 січня цього року американське видання "Таймс" вжило його для позначення установи у Вашингтоні, створеної з метою впливу на конгресменів. З 1864 року його значення розширюється та розуміється з купівлею голосів за гроші у коридорах Конгресу США⁵. Дореволюційний російський вчений К. Тахтаров свого часу визначив

¹ Lobbying: Access and influence in Whitehall. House of Commons. Public Administration Select Committee. First Report of Session 2008-09. - Volume I. - London, 2009. - P. - 28 - 29.

² The Barnhart dictionary of etymology / Edited by Robert K. Barnhart; Managing ed. Sol Steinmetz. - New York: The H.W. Wilson Company, 1988. - P. 605.

³ Cambridge Learner's Dictionary. - First published. - Cambridge University Press, 2001. - P. 385; Longman Dictionary of English Language and Culture. - Edinburgh: Addison Wesley Longman Limited, 1998. - P. 774.

⁴ The Oxford Guide to the United States Government / John J. Patrick, Richard M. Pious, Donald A. Ritchie. - Oxford-New York: Oxford University Press, 2001. - P. 308.

⁵ The Oxford English dictionary. Being a corrected re-issue with an introduction, supplement and bibliography of a new English dictionary on historical principles / Edited by James A.H. Murray, Henry Bradley, W.A. Craigie, C.T. Onions. - Volume VI. - Oxford: Clarendon Press, 1970. - P. 376.

лобіювання як "систему "коридорничання" [За ориг. Прим. авт.], тобто укладання різноманітних угод у коридорах палат законодавчого органу між членами парламенту та різними сторонніми відвідувачами, які приходили сюди вирішити свої справи за допомогою "представників народу"¹.

Надзвичайно широкого застосування дане поняття отримало за часів президентства У. Гранта (1869 - 1877)² та кореспондувалося із впливом зацікавлених осіб у неформальній обстановці на суб'єкта прийняття державних рішень через надання йому певних матеріальних благ³. Так, ввечерами вісімнадцятий Президент США та його команда після денних "праць праведних" мали звичку знімати стрес у вестибулі, який називався "lobby" вашингтонського готелю "Віллард". У цьому готелі на проязі XVIII - XIX століть, як правило, зупинялися парламентарі, котрі прибули на сесію. Саме у лобі "Вілларда" міністри, конгресмени та сенатори зустрічалися з різними особами, вислуховували їх прохання і за певну матеріальну винагороду виконували "заявлені клопотання".

Однак наприкінці XIX - початку XX століть поняття "лобіювання" набуває нового значення, воно починає розглядатися як засіб легітимного впливу на владу з метою прийняття нормативно-правових актів на користь певних груп та осіб. Тому цілком логічно, що політологи, правники і законодавці почали обговорювати питання щодо сумісності лобіювання з демократичними засадами та про необхідність його законодавчого визначення. Результатом цієї роботи є правове врегулювання цього явища та використання лобіювання як нормативного поняття, яке вперше було вжито для позначення легітимної діяльності у Законі штату Масачусетс (США) від 1890 року⁴.

Інституційне оформлення лобіювання спочатку у США, а згодом і в інших країнах, стимулювали дослідницьку діяльність щодо вивчення цього політико-правового феномену, унаслідок чого з'явилися різні підходи до визначення поняття "лобіювання". Одним із перших його розумінь є трактування лобіювання як вплив на законодавчу діяльність парламенту. Так, у Рішенні Верховного Суду США у справі "Сполучені Штати проти Харріса" (United States v. Harris) від 1954 року, яким було встановлено конституційність Акта про федеральне регулювання лобіювання 1946 року, лобіювання розтлумачено як прями спроби вплинути на законодавство шляхом безпосереднього спілкування з членами Конгресу⁵.

¹ Тахтаревъ К. Оть представительства къ народоу. - СПб.: Библиотека Обществознания, 1907. - С. 155 - 156.

² Dlugopolsky O. Models of Lobbying: International experience and Ukrainian specificity // Journal of European Economy. - 2006. - Vol. 5. - № 1. - P. 36.

³ Turner H.A. Politics in the United States. Reading in Political Parties and Pressure Groups. - New York: McGraw-Hill Book Company, Inc., 1955. - P. 80.

⁴ Bott A.J. Handbook of United States Election Laws and Practices: political Rights. - New York: Greenwood Press, 1990. - P. 426.

⁵ The Constitution of the United States of America. Analysis and interpretation / Co-Editors Johnny H. Killian, George A. Costello. - Washington: U.S. Government printing office, 1996. - P. 321.

На протязі досить довгого часу дане розуміння лобіювання, залишалося доктринальним в американському конституційному праві¹. Схоже визначення цьому поняттю дає й німецький науковець В. Рудзіо, який кореспондує його з діяльністю лобістів у парламенті, які намагаються здійснити вплив на законодавців з метою відстояти вигідний певним групам законопроект².

Український вчений Ю. Ганжуров пропонує більш розширене розуміння лобіювання, та визначає його як інститут політичної системи, що становить механізм впливу приватних і громадських організацій, політичних партій тощо на процес ухвалення парламентських рішень³. П. Кислий та Ч. Вайс у своїй спільній праці дещо деталізують поняття "лобіювання", і зазначають, що це спроби організацій, окремих громадян вплинути на прийняття чи відхилення закону в парламенті, опираючись на підтримку депутатів, політичних партій, установ і громадськості через засоби масової інформації⁴. Інші вітчизняні дослідники К. Манжул та І. Нікітчук намагаються наповнити поняття "лобіювання" юридичним змістом та дають наступну його дефініцію - це здійснювана у визначених законом формах діяльність зареєстрованих осіб з забезпечення власних інтересів шляхом впливу на законодавчу діяльність у парламенті⁵.

На сьогодні обмеження змісту даного поняття виключно впливом на законодавчу діяльність парламенту, не відображає справжній стан цього політико-правового феномену, оскільки сучасний інститут лобіювання як *de facto*, так і *de jure* вже давно вийшов за межі впливу лише на законотворчість загальнонаціонального представницького органу держави. У пропорціях лобістського впливу інші органи державної влади, насамперед урядові установи, а також органи місцевого самоврядування не поступаються парламенту. Крім того, лобіювання у цих владних інституціях визнано на законодавчому рівні у багатьох демократичних державах світу⁶.

¹ Liberman J.K. *A Practical Companion to the Constitution*. - Berkley-Los Angeles-London: University of California Press, 1999. - P. 268.

² Rudzio W. *Das politische System der Bundesrepublik Deutschland*. - Leske Budrich, Opladen: UTB Fur wissenschaft, 2000. - P. 94.

³ Ганжуров Ю. Парламентське лобіювання в контексті політичної комунікації // Політичний менеджмент. - 2005. - № 4. - С. 52.

⁴ Кислий П., Вайс Ч. Становлення парламентаризму в Україні: На тлі світового досвіду. - К.: Абрис, 2000. - С. 392.

⁵ Манжул К.В., Нікітчук І.І. Лобізм у законотворчій діяльності України // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2005. - № 11 (49). - 2005. - С. 11.

⁶ Lobbying Disclosure Act of 1995 // Public Law. - 104-65 - Dec. 19, 1995. - 109 Stat. 691 - 706; Lobbying Act Lobbyists Registration Regulations of 17 April 2008 // Canada Gazette Part II. - Vol. 142. - № 9. - P. 712 - 715.

Щодо України, то наразі лобістський вектор під час прийняття нормативно-правових актів вже давно набув поліоб'єктної форми. Об'єктом лобіювання також виступають Президент України та його Секретаріат, органи виконавчої влади, Верховна Рада та Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, посадові і службові особи цих органів, які не менше, а в деяких випадках і більше, особливо Кабінет Міністрів України та Президент України і його Секретаріат, піддані лобіюванню. З поміж іншого, саме навколо Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади та при Президентові України почали формуватися публічні лобістські інституції – різноманітні консультативно-дорадчі органи, правовою основою діяльності яких є п. 28 ст. 106 Конституції України¹, ст. 51 Закону України "Про Кабінет Міністрів України" від 16 травня 2008 року № 279-VI² та низка підзаконних нормативно-правових актів.

Доречно звернути увагу на той факт, що одне із основних зауважень, яке зроблене Головним науково-експертним управлінням (ГНЕУ) Верховної Ради України у Висновку від 9 грудня 2005 року щодо проекту Закону України "Про діяльність лобістів у Верховній Раді України", є саме обмежений характер означеного законопроекту у врегулюванні лобіювання лише у парламенті та його органах.

На думку фахівців ГНЕУ Верховної Ради України, яку теж поділяє автор статті, можливе прийняття та набуття чинності Законом України "Про діяльність лобістів у Верховній Раді України" за такого об'єктного складу, призведе до того, що здійснення лобіювання у Кабінеті Міністрів України чи Секретаріаті Президента України залишиться нерегульованим. Унаслідок цього даний вид діяльності продовжуватиме носити тінювий, а можливо й поза правовий характер. Це у свою чергу буде стимулювати спроби врегулювати лобіювання в інших органах державної влади за допомогою окремих законів. Тому інститут лобіювання повинен регулюватися одним законом, який би максимально повно, однозначно і узгоджено визначив усі його аспекти³.

Іншим підходом до визначення поняття "лобіювання" у наукових джерелах є дослідження його у політологічному контексті. Варто звернути увагу, що у рамках цього підходу об'єктовий рівень значно розширений за рахунок урядових установ та інших владних інституцій, у

¹ Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.

² Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 16 травня 2008 року № 279-VI // Офіційний вісник України. - 2008. - № 36. - Ст. 1196.

³ Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України від 9 грудня 2005 року щодо проекту Закону України "Про діяльність лобістів у Верховній Раді України" від 9 листопада 2003 року № 8429 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=26076

залежності від національної політико-правової специфіки. Так, Нова Британська енциклопедія, акцентуючи увагу на політичному компоненті лобіювання, визначає його як будь-яку спробу індивіда чи групи приватних інтересів вплинути на рішення влади, що здійснюється поза межами палат законодавчого органу¹.

Біокремлення комунікативного аспекту при визначенні цього поняття у рамках політологічного підходу, можна простежити у роботах американського вченого Дж. Андерсона² та польських дослідниць У. Курчевської і М. Моледи-Здзієч³, які кореспондують лобіювання з наданням інформації владним інституціям з боку груп тиску з метою впливу на процес прийняття політико-правових рішень. Вітчизняний науковець О. Длугопольський, дещо конкретизує поняття "лобіювання", і плуmacher його як систему та практику реалізації інтересів різноманітних груп громадян шляхом організаційного впливу на законодавчу та виконавчу діяльність державних органів⁴. Досить оригінальне визначення лобіюванню дає один із авторів-розробників російського проекту федерального закону про лобіювання В. Лепьохін, який трактує його у якості процесу приведення формальної влади відповідно до влади фактичної⁵.

Отже, характерною рисою дефініції поняття "лобіювання" у рамках політологічного підходу є розуміння під ним однієї із форм політичної суб'єктності індивідів та їх груп у процесі прийняття політико-правових рішень. Прикметно, що у всіх вище наведених визначеннях, використовується абстрактна категорія "лобістський вплив", тобто не має чіткої конкретизації щодо її легітимного змісту, що допускає можливість здійснення лобіювання і через позаправові форми.

Лобіювання в юридичному значенні, відзначає представник російського конституціоналізму О. Любимов, – це сукупність норм, регулюючих взаємодію (участь) громадян, громадських об'єднань, організацій, установ, які спеціалізуються на лобістській діяльності, інших суб'єктів правовідносин з органами державної влади для здійснення впливу на прийняття необхідних лобістам рішень та для активного відстоювання своїх інтересів⁶.

¹ The New Encyclopedia Britannica. – Volume 7. – 15-th Edition / Peter B. Norton, President and Chief Executive Officer; Josef J. Esposito, President Publishing Group. – Chicago, 1994. – P. 429.

² Anderson J.E. Public Policymaking. An introduction. – Third edition. – Boston-New York: Houghton Miffling Company, 1997. – P. 328.

³ Kurczewska U., Mołda-Zdziech M. Lobbng w Unii Europejskiej / Instytut Spraw Publicznych. – Warszawa, 2002. – S. 13.

⁴ Długopolsky O. Models of Lobbying: International experience and Ukrainian specificity // Journal of European Economy. – 2006. – Vol. 5. – № 1. – P. 30.

⁵ Лепёхин В.А. Лоббизм в России и проблемы правового его регулирования // Полис. – 1998. – № 4. – С. 119.

⁶ Любимов А.П. Лоббизм как конституционно-правовой институт / Институт государства и права РАН. – Москва, 1998. – С. 18.

Американські науковці Дж. Фергюсон та Д. МакГенрі наголошували ще у 50-х роках XX століття, що лобіювання варто розглядати перш за все як реалізацію конституційного права кожного громадянина звертатись з петиціями (ініціативами) до органів державної, здебільшого законодавчої влади¹.

Для більш об'єктивного та всебічного розгляду поняття лобіювання у правовій площині, необхідно проаналізувати його дефініції, які закріплені у нормативно-правових актах і відповідних розроблених законопроектах. Зокрема, в американському Акті про відкритість лобіювання від 1995 року (Lobbying Disclosure Act of 1995) безпосередньо визначення поняття "лобіювання" не має. Однак у п. 7 ст. 3 даного акта, американський законодавець використовує категорію "лобістська діяльність" (lobbying activities), під якою розуміє лобістські контакти та зусилля з їх забезпечення, які включають підготовку та планування цієї діяльності, проведення різноманітних досліджень та іншої роботи, для використання їх результатів у ході таких контактів, а також координацію з лобістською діяльністю іншими особами².

У польському Акті "Про лобістську діяльність у законодавчому процесі" (Ustawa o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa) від 7 липня 2005 року закріплено два поняття:

"лобістська діяльність" (działalnością lobbingowa) - будь-яка законна дія, що має намір вплинути на законодавчий або регуляторний процеси в органах державної влади;

"професійна лобістська діяльність" (zawodową działalnością lobbingową) - будь-яка оплачувана дія здійснена від імені третіх осіб з метою забезпечення відображення їхніх інтересів у пропонованому законодавчому або регуляторному акті³.

Досить лаконічним є визначення поняття "лобіювання" у Законі Угорщини "Про лобіювання" від 2006 року, у якому воно розуміється як оплачувана діяльність, спрямована на вплив на урядову та законодавчу політику⁴.

Щодо вітчизняних законопроектів, то, наприклад, у проєкті Закону України "Про лобіювання в Україні", який підготовлений І. Шаровим, наводиться три різних визначення поняття "лобіювання". Так, під цим поняттям розуміється:

діяльність громадян і їх об'єднань будь-якого виду та форми, не заборонених законом, у тому числі політичних, релігійних, профспілкових, комерційних, жіночих, молодіжних тощо, зареєстрованих як лобісти, для легального впливу на органи законодавчої і виконавчої державної влади

¹ Ferguson J.H., McHenry D.E. The American system of Government. - New York-Toronto-London: McGraw-Hill Book Company, 1950. - P. 200.

² Lobbying Disclosure Act of 1995 // Public Law. - 104-65 - Dec. 19, 1995. - 109 Stat. 692.

³ Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa // Dziennik Ustaw. - 2005. - № 169. - Poz. 1414.

⁴ Lobbying in a democratic society (European Code of conduct on lobbying): Report Committee on Economic Affairs and Development of 5 June 2009 / Council of Europe Parliamentary Assembly. - Strasbourg, 2009. - P. 11.

та органи місцевого самоврядування, метою якої є відстоювання інтересів різних зацікавлених верст та груп населення у здійсненні певної економічної, соціальної, культурної політики в Україні, сприяння у здійсненні державою протекціоністської політики на національному, регіональному, галузевому рівнях, формування адекватного інтересам лобістів правового поля, системи практичної реалізації відповідних політичних і соціально-економічних програм, формування певної громадської думки в державі (ст. 1 проекту);

діяльність спрямована на здійснення впливу на депутатів, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, на посадових осіб та інші об'єкти лобювання, яка здійснюється лобістськими утвореннями, об'єднаннями та спілками лобістів через особисті зустрічі, письмові звернення, через засоби масової інформації або в інший законний спосіб (ст. 2 проекту);

використовування не заборонених законодавством України засобів впливу на орган або представника влади для ухвалення рішення, що відповідає інтересам лобіста (ст. 3 проекту)¹.

Власне кажучи, наявність трьох визначень, які є колізійними між собою у проекті Закону України "Про лобювання в Україні", підтверджує думку про недостатнє усвідомлення самої сутності лобювання як легітимної форми впливу зацікавлених осіб на владні інституції.

В авторському законопроекті А. Ткачука "Про регулювання лобістської діяльності в органах державної влади", який так і не був внесений на розгляд парламенту, визначення поняття "лобіювання" відсутнє, проте у законопроекті за прикладом американського федерального акта, використовується нормативна категорія "лобістська діяльність". Під нею розуміється взаємодія юридичних і фізичних осіб з органами державної влади з метою здійснення впливу на розробку та прийняття вказаними органами нормативно-правових актів й інших рішень в особистих інтересах або на користь конкретних клієнтів².

Відзначу, що вище наведене визначення є фактично ідентичним з поняттям, яке закріплене у проекті Федерального Закону Російської Федерації "Про регулювання лобістської діяльності у федеральних органах державної влади", що був поданий до Державної Думи на сім років раніше за оприлюднення А. Ткачуком "свого" законопроекту серед української нау-

¹ Про лобювання в Україні: Проект Закону України від 13 квітня 1999 року № 3188 // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf5511=5638

² Про регулювання лобістської діяльності в органах державної влади: Проект Закону України (не внесений до Верховної Ради України, оприлюднений серед загалу 25 вересня 2003 року) // Сайт Громадської Ради з питань законодавства для місцевого самоврядування та організації третього сектору. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gr.org.ua/?po=iproj&proj_type=797&lang=ukr&menu_id=770&id=37&do=select_end&mode=text_add

ково-експертної громадськості¹. Головна різниця між поняттями лише у підміні термінів "федеральні органи державної влади", який застосовується у російському законопроекті на "органи державної влади" відповідно у проекті Закону України.

В інших вітчизняних законопроектах, які подані народними депутатами України Ю. Сахном "Про правовий статус груп, об'єднаних спільними інтересами (лобістських груп) у Верховній Раді України" та І. Гринівим "Про діяльність лобістів у Верховній Раді України" визначення поняття "лобіювання" взагалі відсутнє, що, на моє переконання, в умовах легітимації даного феномену в Україні, не сприяє більш якісному його законодавчому унормуванню.

У Концепції проекту Закону України "Про лобіювання", яка розроблена спеціально створеною робочою групою Міністерства юстиції України, лобіюванням визначається легітимний вплив зареєстрованих та акредитованих в установленому порядку осіб (лобістів та лобістських об'єднань) у власних інтересах або в інтересах замовників за винагороду (або без такої) на органи державної влади, посадових і службових осіб цих органів під час прийняття (участі у прийнятті) ними нормативно-правових актів². Зважаючи на те, що автор статті як член означеної вище робочої групи був долучений до розробки цього поняття, вважаю за доречне утриматися з етичних міркувань від коментарів щодо нього.

Визначення поняття "лобіювання" стало предметом розгляду також у низці офіційних доповідей та коментарів законодавчих актів про лобіювання. Так, у доповіді Спеціального комітету з питань державного управління Палати громад Парламенту Великої Британії 2009 року, присвяченій урегулюванню лобіювання, цим поняттям визначається діяльність з консультування організацій у питаннях розуміння, моніторингу та роботи з системою державної влади³.

В офіційному коментарі канадського Акта з лобіювання про правила реєстрації лобістів 2008 року (*Lobbying Act Lobbyists Registration Regulations of 2008*) під лобіюванням розуміються будь-які дії, що направлені за певну фінансову винагороду на державну посадову особу з метою зміни федеральних законів, положень, політики чи програм⁴. А в Доповіді Парламентської Асамблеї Ради Європи, лобіювання кореспондується з погодженими зусиллями впливу на формування політики й прийняття

¹ Див. детальніше: О регулировании лоббистской деятельности в федеральных органах государственной власти: Проект Федерального закона Российской Федерации // Государство и право. - 1998. - № 1. - С. 107.

² Про лобіювання: Концепція проекту Закону України // Бюлетень Міністерства юстиції України. - 2009. - № 2. - С. 10.

³ Lobbying: Access and influence in Whitehall. House of Commons. Public Administration Select Committee. First Report of Session 2008-09. - Volume I. - London, 2009. - P. 28 - 29.

⁴ The Lobbying Act: A Summary of New Requirements / Government of Canada. - Ottawa, 2008. - P. 2.

рішень органами державної влади та обраними представниками з метою закріплення у них певних інтересів¹.

Відмінною рисою визначень закріплених у законодавчих актах, розроблених законопроектах та офіційних доповідях, є наповнення поняття "лобіювання" правовим змістом. Предикатними складовими у більшості з вище наведених понять є:

виключно легітимний вплив зацікавлених осіб, які зареєстровані й акредитовані у встановленому порядку на чітко визначені законом органи влади та посадових і службових осіб цих органів, тобто здійснюваний у межах і у спосіб не заборонених чинним законодавством;

виникнення право відношення між суб'єктом лобіювання та відповідним владним органом;

результати лобіювання – прийняття чи відхилення на користь зацікавлених осіб певних нормативно-правових актів.

Отже, перераховані вище визначення поняття "лобіювання" у різних контекстах не вичерпують все його різноманіття. Проте все ж таки зупинюся на розглянутих, оскільки у них виражені у тій чи іншій мірі різні позиції. Не заперечуючи щойно наведені дефініції загалом, вони потребують певного уточнення та доповнення, передусім у визначенні лобіювання як юридичної категорії.

Очевидно одне, і це зустрічається у всіх визначеннях, лобіювання є процесом впливу. Задамося питанням, впливу кого на кого? З наведених визначень виходить, що це може бути вплив представників громадянського суспільства – фізичних чи юридичних осіб, їх об'єднань, тобто зацікавлених осіб – на органи влади. Для інституційного лобіювання невід'ємною ознакою впливу є його легітимний характер, тобто який здійснюється зареєстрованими та акредитованими в установленому законом порядку та у спосіб, що йому не суперечить. Також з понять видно, що вплив обумовлений прагненням для досягнення певної мети, а саме закріпленню власних інтересів чи інтересів третіх осіб (замовників) у нормативно-правових актах, що приймаються.

Таким чином, з урахуванням вищевказаного можна запропонувати визначити поняття "лобіювання" як процес легітимного впливу на чітко визначені законом органи влади, а також на їх посадових і службових осіб з боку зареєстрованих та акредитованих у встановленому порядку осіб з метою закріплення власних інтересів чи інтересів третіх осіб (замовників) у нормативно-правових актах, що приймаються.

Стаття надійшла до редколегії 11.01.2010 р.

---

¹ Lobbying in a democratic society (European Code of conduct on lobbying): Report Committee on Economic Affairs and Development of 5 June 2009 / Council of Europe Parliamentary Assembly. – Strasbourg, 2009. – P. 4.